

Μια βόλτα μέσα από το Προτεσταντικό Νεκροταφείο στη Θεσσαλονίκη

"Από πού ήρθες, πού πας;" Γένεση 16:8.

Η Ένωση Προτεσταντικών Κοιμητηρίων ιδρύθηκε το 1887 από τον Σκωτσέζο αιδεσιμότατο Peter Crosbie. Όλες οι προτεσταντικές/ευαγγελικές κοινότητες της Θεσσαλονίκης ενώθηκαν σε αυτή την ένωση για να δημιουργήσουν τη δυνατότητα ταφής των νεκρών τους σύμφωνα με το προτεσταντικό τελετουργικό, το οποίο περιλαμβάνει ιδιαίτερα την ανενόχλητη ανάπαυση των νεκρών. Το νεκροταφείο είναι σήμερα διατηρητέο κτίριο και διοικείται από κοινού από την "Ένωση Κοιμητηρίων" των έντεκα προτεσταντικών κοινοτήτων της πόλης.

Το ίδιο το Προτεσταντικό νεκροταφείο (Νεκροταφείο Διαμαντέμνων), που βρίσκεται στη σημερινή οδό Ελένης Ζωγράφου, απέναντι από το ελληνορθόδοξο νεκροταφείο Ευαγγελίστριας, πρέπει να είναι πολύ παλαιότερο, η παλαιότερη σωζόμενη ταφόπλακα χρονολογείται από το 1849 (αιδεσιμότατος Maynard βλ. παρακάτω), η ταφή αυτή είναι επίσης η πρώτη που καταγράφεται στα αρχεία του συλλόγου νεκροταφείων.

Ένα κομμάτι της ιστορίας της πόλης μπορεί κανείς να διαβάσει από πολλές ταφόπλακες: οι παλιές πέτρες παρέχουν πληροφορίες για σιδηροδρομικούς υπαλλήλους, προξένους, θύματα επιδημιών και δολοφονιών, για τεχνίτες και ιεραπόστολους.

Η Θεσσαλονίκη¹ (Saloniki, Salonique, Selanik, Salonika, Solun, για να αναφέρουμε μόνο μερικά από τα ονόματα αυτής της πόλης) βρίσκεται σε ένα μέρος όπου πολλοί δρόμοι διασταυρώνονταν πάντα. Διπλωμάτες, έμποροι, μηχανικοί και σιδηροδρομικοί, δάσκαλοι, καλλιτέχνες, κληρικοί και γυναίκες που είχαν βρει τον έρωτα πηγαινοέρχονταν σε αυτά τα μονοπάτια. Κάποιοι έμειναν μόνο για λίγο, κάποιοι περισσότερο και για κάποιους η ζωή τους τελείωσε εδώ.

Πνευματικοί

Τον 19ο αιώνα, έγιναν προσπάθειες στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, κυρίως από την αμερικανική και την αγγλική πλευρά, να ιεραποστολίσουν τους Εβραίους που ζούσαν εδώ.

Ένας από αυτούς τους ιεραποστόλους ήταν ο αιδεσιμότατος **Eliphal Maynard**. Γεννημένος στο Πότσταμ της Νέας Υόρκης, ξεκίνησε αμέσως για τη Σμύρνη μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του και τη χειροτονία του το 1848, όπου έφτασε τον Φεβρουάριο του 1849. Ενθουσιασμένος, έμαθε από τον Βρετανό πρεσβευτή στη Θεσσαλονίκη ότι θα ζούσαν εκεί πάνω από 30.000 Εβραίοι και άρχισε αμέσως να μελετά τα λαντίνο που μιλούσαν οι Εβραίοι. Στις 2 Ιουνίου 1849 μετακόμισε στη Θεσσαλονίκη, όπου τον περίμεναν ήδη οι εκπρόσωποι της "London Jews' Society" Rev. Lord και Rev. Goldberg. Τον Αύγουστο, ξεκίνησε μια περιήγηση στον Όλυμπο μαζί με έναν άλλο Αμερικανό κληρικό. Περπάτησαν χωρίς αντηλιακή προστασία και κοιμήθηκαν κάτω από τον ανοιχτό ουρανό. Μετά την επιστροφή τους, ο Maynard αρρώστησε και πέθανε στη Θεσσαλονίκη στις 14. 9. 1849. Η ταφόπλακα του διατηρείται ακόμη.

H Harriette Gertrude Buttrick, το γένος Morgan (1822-1852) γεννήθηκε στο Clinton της Νέας Υόρκης το 1822 και παντρεύτηκε τον Αμερικανό ιεραπόστολο Rev. Homer B. Morgan στις 5 Αυγούστου 1851. Έφυγαν από τη Βοστώνη με πλοίο στις 17 Οκτωβρίου 1851 και έφτασαν στη Θεσσαλονίκη στις

¹ Απο το 1924 περίπου η επίσημη ονομασία της πόλης είναι "Θεσσαλονίκη". Μέχρι τότε, τα ονόματα Σαλονίκη και Σαλονίκ χρησιμοποιούνταν συνήθως από τους Γερμανούς.

16 Φεβρουαρίου 1852. Για να αποφύγουν το ανθυγιεινό κλίμα της πόλης, έζησαν σε ένα σπίτι στην εξοχή. Την ίδια εποχή, οι ιεραπόστολοι Rev. Dodd και Rev. Parsons ζούσαν επίσης στη Θεσσαλονίκη με τις συζύγους τους. Και οι τρεις ανήκαν στην Αμερικανική Ιεραποστολική Εταιρεία, στόχος της οποίας ήταν η ιεραποστολή των Εβραίων που ζούσαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (ιδίως στην Κωνσταντινούπολη, τη Θεσσαλονίκη και τη Σμύρνη). Θα αναλάμβαναν τη θέση του αιδεσιμότατου Eliphal Maynard μετά τον θάνατό του (βλ. παραπάνω). Υποστηρίχθηκαν από Αρμένιους βοηθούς. Η Harriette Buttrick πέθανε από τυφοειδή πυρετό μόλις 7 μήνες μετά την άφιξή της και θάφτηκε στο προτεσταντικό νεκροταφείο. Ο τάφος της διατηρείται ακόμη.

Ο αιδεσιμότατος **Peter Crosbie** (25.02.1828 - 22.11.1904) καταγόταν από τη Σκωτία και ανήκε επίσης σε μια εκκλησία που είχε ως στόχο τον προσηλυτισμό των Εβραίων. Ο Crosbie "δεν προσηλυτίζει και δεν βαπτίζει Εβραίους, αλλά διατηρούσε ένα σχολείο θηλέων στο οποίο φοιτούσαν Εβραίες των καλύτερων κύκλων. Η κύρια ιδέα του έργου του ήταν, μέσω αυτής της σχολικής εργασίας, να διεισδύσει στον καθαρά ανατολίτικο, αυστηρά εβραϊκό ορθόδοξο κόσμο της σκέψης της αναπτυσσόμενης γυναικείας νεολαίας με μια χριστιανική προοπτική ζωής"². Κύριο μέλημά του ήταν η ποιμαντική φροντίδα των αγγλόφωνων πολιτών. Αλλά υπηρέτησε ιδιαίτερα τους Γερμανούς, τους Αυστριακούς και τους Ελβετούς ως ποιμένας μέχρι το 1895, όταν ο Martin Braunschweig, ο πρώτος Γερμανός ποιμένας, στάλθηκε στην ενορία της Σαλονίκης. Ο Crosbie διέθεσε τα δωμάτιά του στο μικρό εκκλησίασμα για συναντήσεις και εκκλησιαστικές λειτουργίες και έκανε τις επίσημες εκκλησιαστικές πράξεις. Λόγω των υπηρεσιών του προς τους γερμανόφωνους προτεστάντες, το 1893 ο Γερμανός αυτοκράτορας Γουλιέλμος Β' του απένειμε ένα ασημένιο δισκοπότηρο με προσωπική αφιέρωση.

Crosbie πέθανε στις 22.11.1904 στη Θεσσαλονίκη. Η επιγραφή στην ταφόπλακα του γράφει: "ήταν ιεραπόστολος της Εκκλησίας της Σκωτίας στους Εβραίους της Θεσσαλονίκης επί 47 χρόνια".

Ένας τρίτος, Άγγλος κληρικός που έχει ταφεί σε αυτό το νεκροταφείο είναι ο αιδεσιμότατος **Peter Donaldson** (1855 - 13.2.1927) Γεννήθηκε στο Muthill της Σκωτίας, σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Γλασκώβης και στάλθηκε ως "πρεσβυτεριανός ιεραπόστολος" στην Κωνσταντινούπολη το 1882. Μέσω της Αλεξάνδρειας και της Σμύρνης, όπου γνώρισε τη μέλλουσα σύζυγό του, ήρθε στη Θεσσαλονίκη περίπου το 1886. Δεν δραστηριοποιήθηκε στην "αποστολή στους Εβραίους", αλλά ίδρυσε ένα σχολείο. Από το 1903 εργάστηκε επίσης ως καθηγητής αγγλικών στη Γερμανική Σχολή, στην οποία φοιτούσαν και μερικά από τα 10 παιδιά του. Η κόρη του Κουίνι ζούσε στην Ελλάδα τουλάχιστον μέχρι το 1945.

Ο Donaldson πέθανε στις 13.2. 1927, στον ίδιο τάφο είναι θαμμένα τα παιδιά του William, Margareth και John, τα οποία πέθαναν σε νεαρή ηλικία.

O Johann Friedrich Burghezzi (Giovanni Federico Burghezzi,) ανήκε στην *Communita evangelica di confessione elvetica* (ευαγγελική κοινότητα της ελβετικής ομολογίας) στην Τεργέστη³. Ήταν προσωρινός ενοριακός διαχειριστής που παραιτήθηκε το 1888 και πέθανε στη Σμύρνη τον επόμενο χρόνο. Ο U. Bert κάνει λάθος εδώ, ο Burghezzi πέθανε το 1889 στη Σαλονίκη και θάφτηκε στις 25.2.1889 στο προτεσταντικό νεκροταφείο. Ο τάφος είναι ακόμα διαθέσιμος;

Ο Αριστείδης Μιχτσόπουλος (1874 - 1954) ήταν ένας από τους πρώτους ποιμένες της ελληνικής προτεσταντικής κοινότητας στη Θεσσαλονίκη. Γεννημένος και μεγαλωμένος στη σημερινή Τουρκία,

² Max Brunau, *Das Deutschtum in Mazedonien*, σ. 69

³ Στο Umberto Bert, *Il Protestantismo a Trieste*, 1979.

ξεκίνησε τη διακονία του ως πάστορας της τοπικής κοινότητας τον Απρίλιο του 1903, αφού σπούδασε στη Θεολογική Σχολή του Merzifon⁴.

Κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, άνοιξε την εκκλησία του στους προτεστάντες στρατιώτες του γαλλικού και του αγγλικού στρατού. Δεδομένου ότι η γερμανική προτεσταντική κοινότητα στη Θεσσαλονίκη δεν είχε πλέον δικό της πάστορα από το 1916 και μετά λόγω του πολέμου, ανέλαβε και εδώ τα καθήκοντα του πάστορα της κοινότητας, όπως ήταν φυσικό. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια των 50 χρόνων του ως πάστορας, συμμετείχε επίσης στην ίδρυση της YMCA και ενός ορφανοτροφείου στη Θεσσαλονίκη.

Διπλωμάτες και στρατιωτικό προσωπικό

Ο Dr. **Konrad Bouterwek** (18.06.1855 - 07.05.1896) ανέλαβε το προξενείο της Θεσσαλονίκης, το οποίο είχε ιδρυθεί πρόσφατα το 1895, ως ο πρώτος αυτοκρατορικός Γερμανός πρόξενος (μέχρι τότε η Θεσσαλονίκη εκπροσωπούσαν από την Κωνσταντινούπολη). Ο Bouterwek γεννήθηκε στο Βούπερταλ και πέθανε λίγους μήνες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του τον Μάιο του 1896.

Ο **Ulrich von Versen** ανέλαβε το προξενείο το 1903 από τον προκάτοχό του Mordtmann, ο οποίος είχε μετατεθεί στη Σμύρνη και είχε ήδη φύγει την 1η Ιουνίου 1902. Πριν από αυτό είχε διαπιστευτεί στην Κρήτη. Σπούδασε νομικά στο Φράμπουργκ και τη Λειψία και εργάστηκε στο περιφερειακό δικαστήριο του Κόσλιν. Πέθανε από ελονοσία στις 15.12.1806.

Ο **Adrian Gordon George Monck-Manson** (1915-1916) ήταν μόλις 8 μηνών. Πέθανε λίγο μετά την άφιξη των γονέων του στη Θεσσαλονίκη. Ο πατέρας του ο Sir **Henry Monck-Mason Moore** GCMG, KStJ (1887-1964), ήταν Βρετανός κυβερνήτης της Σιέρα Λεόνε, της Κένυας και της Κεϋλάνης.

Γιος του αιδεσιμότατου Edward William Moore, εκπαιδεύτηκε στο Rokeby Preparatory School, στο King's College School του Wimbledon και στο Jesus College του Cambridge το 1909. Κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ήταν υπολοχαγός στο Βασιλικό Φρουραρχικό Πυροβολικό στη Θεσσαλονίκη από το 1915-1919.

Αφού υπηρέτησε ως Κυβερνήτης της Σιέρα Λεόνε από το 1934 έως το 1937, εντάχθηκε στο Αποικιακό Τμήμα του Λονδίνου ως Αναπληρωτής Μόνιμος Γραμματέας από το 1937 έως το 1939 και ως Βοηθός Μόνιμος Γραμματέας από το 1939 έως το 1940. Διετέλεσε Κυβερνήτης της Κένυας από το 1940 έως το 1944 και Κυβερνήτης της Κεϋλάνης από το 1944 έως το 1948. Μετά την ανεξαρτησία της Κεϋλάνης το 1948, ήταν Γενικός Κυβερνήτης μέχρι το 1950.

Ο **George Stratford Blunt**, γεννημένος στις 8.10. 1845 στη Θεσσαλονίκη ως γιος του Άγγλου διπλωμάτη Charles Blunt (1800-1864), θεωρήθηκε παράγοντας εκσυγχρονισμού στην οθωμανική επαρχία ως Ευρωπαίος πρόξενος. Διετέλεσε πρόξενος στην Αδριανούπολη, τη Θεσσαλονίκη και τη Σμύρνη, όπου πέθανε το 1864.

Ο George S. Blunt παντρεύτηκε το 1893 την Caroline Laffont, ο τάφος της οποίας βρίσκεται στο καθολικό νεκροταφείο της Θεσσαλονίκης. Όπως και ο πατέρας του, ο Blunt δραστηριοποιήθηκε στη

⁴ Η Merzon βρίσκεται νότια της πόλης Samsun στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας.... Η Θεολογική Σχολή ιδρύθηκε από Αμερικανούς προτεστάντες ιεραπόστολους το 1864. Το έργο των ιεραποστόλων απευθυνόταν κυρίως στον αρμενικό πληθυσμό, αλλά και στον ελληνορθόδοξο πληθυσμό. Το Merzon είναι επίσης η έδρα του Κολλεγίου Ανατόλια.

διπλωματική υπηρεσία. Στις δεκαετίες του 1880 και του 90, ήταν ο γενικός πρόξενος της Αγγλίας στη Θεσσαλονίκη. Πέθανε το 1927 και κηδεύτηκε στο προτεσταντικό νεκροταφείο στις 14 Ιανουαρίου.

O Henry Chasseaud (1796 - 1878) και ο γιος του **John Francis Chasseaud** (1837 - 1910), οι οποίοι είναι θαμμένοι σε έναν τάφο, προέρχονταν από μια από τις πιο επιφανείς οικογένειες της Θεσσαλονίκης τον 19ο αιώνα. Ήταν Ουγενότοι και προέρχονταν αρχικά από τη Γαλλία, πιθανότατα από την περιοχή St Nazaire. Το οικοσχημο της οικογένειας είναι ένα ελαφάκι που πηδάει πάνω σε μια κορυφογραμμή με τρία αστέρια από πάνω του.

Ο Henry Ch. ήταν πρόξενος της Νάπολης στη Σαλονίκη το 1847.

Ο John F. Chasseau ήταν διευθυντής του μύλου Allatini και συνιδιοκτήτης της Bank de Salonique (που ανήκε επίσης στην οικογένεια Allatini). Αναφέρεται ως μέλος του Cercle de Salonique το 1887.

Συγγενεύουν με τις οικογένειες Abbott και Charnaud (η μητέρα του Henry ήταν η Mary Abbott και η σύζυγός του η Margueritta Charnaud)), ο πιο διάσημος γόνος της οικογένειας Abbott ήταν ο Γερμανός πρόξενος Henry Abbott, ο οποίος δολοφονήθηκε σε απόπειρα δολοφονίας στις 6. 5. 1876 μαζί με τον κουνιάδο του, τον Γάλλο πρόξενο, Jules Moulin στη Θεσσαλονίκη. Η οικογένεια Charnaud παρείχε τον Άγγλο πρόξενο στη Θεσσαλονίκη, Francis Charnaud, από το 1792 έως το 1825.

Ο Bartholomew Edward Abbott (περ. 1739-1817) έγινε έμπορος στη Σαλονίκη της Ελλάδας και παντρεύτηκε τη Sarah Anatar, χήρα ενός Γάλλου εμπόρου στο Λεβάντε, του Gabriel Chasseaud. Έγινε δεκτός στην εταιρεία Levant Company ως Freeman και δημιούργησε επιχειρηματικές συνεργασίες με τον θετό του γιο Peter Chasseaud (περ. 1746-1843), πατέρα του Henry Ch. ανωτέρω, και τον γιο του George Frederic Abbott (περ. 1776-1852). Ο Βαρθολομαίος αναφέρεται από έναν από τους συγχρόνους του ως ο "πατέρας της Εταιρείας Λεβάντε στη Σαλονίκη", αν και η εταιρεία λειτουργούσε εκεί από το 1715. Ο Βαρθολομαίος υπηρέτησε για ένα διάστημα ως προσωρινός πρόξενος της εταιρείας, αλλά παρά την επιρροή του, ο χρόνος και η πολιτική τον εμπόδισαν να γίνει επίσημος πρόξενος. Πέθανε στις 18 Μαρτίου 1817 και ο γιος του Γεώργιος συνέχισε να διευθύνει τις οικογενειακές επιχειρήσεις. Δύο από τους γιους του Τζορτζ, ο Τζον και ο Ρόμπερτ Άμποτ, διηύθυναν μια εξαγωγική εταιρεία από τη Σαλονίκη, γνωστή ως Αδελφοί Άμποτ, η οποία στις δεκαετίες του 1850 και 1860 ήταν ο κύριος εξαγωγέας στο Λονδίνο μιας ποικιλίας προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων του τουρκικού καπνού και των ιατρικών βδέλλες.

O Alfred Lovell Butt, ο μεγαλύτερος γιος του James Henry Butt (1844 - 1936) πέθανε το 1895 ως μηχανικός στο πλοίο HMS VULCAN στη Θεσσαλονίκη.

Το HMS Vulcan ήταν ένα βρετανικό πλοίο αποθήκης τορπιλοβόλων που κατελκύστηκε το 1889 και μετατράπηκε σε υποβρύχιο το 1908-09[1] Ως εκπαιδευτικό πλοίο, μετονομάστηκε σε HMS Defiance III το 1931 και χρησιμοποιήθηκε για εκπαίδευση στο Torpoint της Κορνουάλης. Το 1955 διαλύθηκε στο Βέλγιο.

Ο αυξανόμενος αριθμός τορπιλοβόλων που εισήλθε σε υπηρεσία στα τέλη του 19ου αιώνα απαιτούσε ένα εξειδικευμένο σκάφος υποστήριξης. Το Vulcan μπορούσε να μεταφέρει έξι τορπιλάκατους στο κατάστρωμά του και διέθετε εργαστήρια επισκευών και εξοπλισμού. Είχε θωρακισμένο κατάστρωμα και μπορούσε να λειτουργήσει ως ελαφρύ καταδρομικό.

Το Vulcan κατελκύστηκε στις 13 Ιουνίου 1889. Ο πλοίαρχος Χένρι Τζάκσον διορίστηκε διοικητής τον Δεκέμβριο του 1899, όταν υπηρέτησε ως πλοίο αποθήκης τορπιλών στον Μεσογειακό Σταθμό.

Ο πατέρας του, ο James Henry Butt, γεννήθηκε στο Gloucester το 1844 και κατατάχθηκε στο εκπαιδευτικό πλοίο HMS ILLUSTRIOUS στο Πόρτσμουθ το 1857. Ως δόκιμος και σηματοφόρος υπηρέτησε στο HMS CENTURION (1844) στη Μεσόγειο και στο HMS SEVERN (1856) στις Ανατολικές Ινδίες. Το 1864 διορίστηκε στο πολεμικό πλοίο HMS ADVENTURE (1855), το οποίο εκτελούσε

δρομολόγια μεταξύ Χονγκ Κονγκ και Ιαπωνίας. Στη συνέχεια, ο Butt έγινε υποπλοίαρχος στο νέο ερευνητικό πλοίο HMS SYLVIA (1866), το οποίο δραστηριοποιήθηκε στις ακτές της Φορμόζας, της Ιαπωνίας και της Κίνας. Κατά την επιστροφή του από την Άπω Ανατολή, τον Δεκέμβριο του 1870, παντρεύτηκε την Alice Maude Lovell στο Clifton του Μπρίστολ. Στη συνέχεια υπηρέτησε στο πλοίο HMS INDUS (1839), ένα φρουρό στο Ντέβονπορτ, πριν αποσυρθεί από το Ναυτικό το 1873 με τον βαθμό του έφεδρου Πλοιάρχου. Το 1894 υπηρέτησε για λίγο σε μια θερινή επιτροπή για έργα άνθρακα. Κατά τη συνταξιοδότησή του, ο Butt ήταν οργανοπαίχτης σε εκκλησία και ζωγράφος ακουαρέλας. Αφού δημιούργησε οικογένεια στο Μπρίστολ, μετακόμισε στο Old Colwyn στο Denbighshire και πέθανε εκεί το 1936. Ο φάκελος υπηρεσίας του βρίσκεται στα Εθνικά Αρχεία με την ένδειξη ADM 196/15/338.

Arthur Frederick Alleyne Maycock

Ο Maycock γεννήθηκε στις 25.6.1880 στο Torquay, Torbay, Αγγλία, Ηνωμένο Βασίλειο και άρχισε να υπηρετεί στο Βασιλικό Ναυτικό στις 22.6.1901 ως δόκιμος βοηθός μηχανικός στο HMS Rupert, το οποίο είχε σταθμεύσει στη Γιβραλτά από το 1895 και στη συνέχεια στο Πορτ Σάντ μέχρι τα τέλη Απριλίου 1902. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου πραγματοποίησε ταξίδια σε όλη την Ανατολική Μεσόγειο, μεταξύ των οποίων και στη Θεσσαλονίκη, όπου ο Maycock πέθανε από τυφοειδή πυρετό (ενδημικός πυρετός) στις 11 Φεβρουαρίου 1902. Οι σύντροφοί του έστησαν την ταφόπλακα.

Υπάλληλοι του Ανατολικού Σιδηροδρόμου

Στα τέλη της δεκαετίας του 1870, η γαλλική σιδηροδρομική εταιρεία (Compagnie des Chemins de fer Orientaux, εν συντομία CO), ιδιοκτησίας του βαρόνου Hirsch, μεταβιβάστηκε στην Αυστριακή Εταιρεία Λειτουργίας των Ανατολικών Σιδηροδρόμων, με έδρα την Κωνσταντινούπολη, η οποία ήταν υπεύθυνη για την επέκταση των γραμμών από και προς τη Θεσσαλονίκη.

Λόγω αυτής της αλλαγής της εταιρείας από γαλλική σε αυστριακή (γερμανόφωνη) εταιρεία, Γερμανοί, Αυστριακοί και Ελβετοί μηχανικοί, αξιωματούχοι, τεχνικοί και εργάτες μεταφέρονταν πλέον όλο και περισσότερο στη Σαλονίκη και το Üskub (Skopje). Εδώ εγκαταστάθηκε η έδρα ενός μικρού σιδηροδρομικού εργαστηρίου, με αποτέλεσμα να ζουν εδώ πολλοί Γερμανοί υπάλληλοι των σιδηροδρόμων, που αποτελούσαν μεγάλο μέρος της προτεσταντικής κοινότητας.

Λόγω των πολύ ανθυγιεινών κλιματικών συνθηκών της εποχής και των επιδημιών που τις συνόδευαν (ελονοσία, ευλογιά), πολλά μέλη των οικογενειών των σιδηροδρομικών εργατών πέθαιναν συχνά σε νεαρή ηλικία.

Εδώ παρατίθενται μόνο τα άτομα των οποίων οι επιτύμβιες στήλες διατηρούνται ακόμη στο νεκροταφείο.

Ludwig Hempel, (27.05.1853 - 22.01.1896), καταγόταν από το Vogtland, ήταν υπάλληλος των σιδηροδρόμων και ήταν ο πρώτος ενορίτης που θάφτηκε από τον Martin Braunschweig (τον πρώτο πάστορα της ενορίας). Οι απόγονοί του συνέχισαν να ζουν στην πόλη μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Bernhard Hempel εξακολουθεί να αναφέρεται το 1942 στον κατάλογο του γερμανικού προξενείου για τους Γερμανούς που ζουν στη Θεσσαλονίκη με τέσσερα μέλη που ζουν στο νοικοκυριό.

Ο **Wilhelm Schneider**, (22.05.1852 - 06.07.1911) ήταν μηχανοδηγός στον Ανατολικό Σιδηρόδρομο.

Ο **August Koch**, (28.07.1862 - 05.10.1899) ήταν σιδηροδρομικός υπάλληλος.

Ο **Rudolf Jesser** (06.02.1821 - 09.02.1896) ήταν ελεγκτής κυκλοφορίας στον Ανατολικό Σιδηρόδρομο.

Ο **Ludwig Damerau**, (25.08.1846 - 09.09.1906) ήταν μηχανουργός στον Ανατολικό Σιδηρόδρομο. Τα παιδιά του Λούντβιχ, Βίκτορ, Μάρθα και Αδόλφος φοίτησαν στο γερμανικό σχολείο. Μετά την κατάληψη των γερμανικών εγκαταστάσεων το 1916 από τα γαλλικά στρατεύματα, τα παιδιά του Βίκτορ και Μάρθα συνελήφθησαν και κρατήθηκαν στη Μασσαλία. Ο Viktor επέστρεψε στη Θεσσαλονίκη και αργότερα έγινε πρώτος γραμματέας στο γερμανικό προξενείο. Η οικογένειά του συνέχισε να ζει στη Θεσσαλονίκη μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ο **Georg Sörgel** (04.12.1842 - 11.01.1894) καταγόταν από το Fischbrunn της Βαυαρίας. Του προσφέρθηκε δουλειά στον Ανατολικό Σιδηρόδρομο με διπλάσιο μισθό και το χαμηλό κόστος ζωής στη Θεσσαλονίκη. Δέχτηκε και ανέβηκε μέχρι τον εργοδηγό σιδηροδρόμων. Επιπλέον, κέρδιζε επιπλέον χρήματα δανείζοντας χρήματα στους συναδέλφους του στη δουλειά. Ζούσε με τη σύζυγό του και τις 3 κόρες του σε ένα σιδηροδρομικό διαμέρισμα και διατηρούσε πρόβατα, χοίρους, κοτόπουλα και πάπιες.

Georg Kalbfleisch, (24.03.1865 - 01.06.1901) σιδηροδρομικός πλοίαρχος, λογιστής

Ο **Paul Müller** (06.06.1903 - 09.04.1934) ήταν ο μικρότερος γιος του Moritz Müller, που γεννήθηκε στη Λειψία το 1857, υπάλληλος των Ανατολικών Σιδηροδρόμων, επέζησε από μια ασθένεια ελονοσίας και διατηρούσε μια μικρή επιχείρηση μεταφορών με ένα φορτηγό μαζί με έναν σύντροφο. Πέθανε από μηνιγγίτιδα στη Θεσσαλονίκη. Η αδελφή του Άννα, το γένος Βούρου, έγινε το κέντρο μιας μεγάλης γερμανικής/ελληνικής οικογένειας στη Θεσσαλονίκη.

Οικογένεια Weiss: **Johann Georg Weiss** (7.8.1838-13.6.1886), **Spiridon Weiss** (6.12.1866-22.12.1939) και **Josef Weiss** (6.5.1906-6.7.1988).

Ο γενάρχης της οικογένειας Weiss, ο ξυλουργός Michael Weiss (21.8.1804-πριν από το 1858) μετανάστευσε από το Bodersweier/Baden στην Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1849. Πιθανώς πρώτα στη Σμύρνη/Ιζμίρ και αργότερα στην Κωνσταντινούπολη/Κωνσταντινούπολη. Η σύζυγός του Katharina και τα παιδιά τους Johann Michael, γεννημένος το 1831, Catharina, γεννημένη το 1833, Jakob, γεννημένος το 1836, Johann Georg, γεννημένος το 1838 (βλ. παραπάνω) και Maria Magdalena, γεννημένη το 1844, καθώς και η ανύπαντρη αδελφή του Elisabeth, γεννημένη το 1820, έφυγαν από το σπίτι μαζί του.

Ο μεγαλύτερος γιος Johann Michael έγινε υπάλληλος των Ανατολικών Σιδηροδρόμων, έζησε στην Αδριανούπολη και πέθανε στην Κωνσταντινούπολη το 1881.

Ο δεύτερος γιος Johann Georg μετακόμισε αρχικά στην Κέρκυρα, όπου διατηρούσε ένα ζυθοποιείο. Εκεί παντρεύτηκε την Κερκυραία Μαριέττα Σάββα. Εδώ γεννήθηκαν τα 3 μεγαλύτερα παιδιά: ο Karl Johann το 1860, η Emilie το 1863 και ο Spiridon το 1866. Το 1870 η οικογένεια μετακόμισε στη Σαλονίκη, όπου ο πατέρας εργάστηκε ως εργοδηγός των Ανατολικών Σιδηροδρόμων. Στη Θεσσαλονίκη γεννήθηκαν τα παιδιά Μιχαήλ 1875 και Αντώνιος (Αντώνιος) 1877. Ο πατέρας Johann Georg, ο γιος του Spiridon και ο εγγονός του Josef ήταν εγγεγραμμένοι στο εκκλησιαστικό μητρώο της γερμανικής προτεσταντικής κοινότητας, αλλά ο τελευταίος ανήκει σήμερα, όπως και οι απόγονοί του, στην ελληνική προτεσταντική κοινότητα. Οι Michael και Anton Weiss και οι απόγονοί τους (σήμερα Έλληνες Βαΐς) βαπτίστηκαν στην ελληνική ορθόδοξη εκκλησία, στην οποία ανήκουν και οι απόγονοί τους που ζουν σήμερα.

Amelie Fernandez, το γένος Müller (1833 - 1910)

Luise Ariadne Jolas (08.01.1891 - 21.06.1895) Ήταν το δεύτερο παιδί του μηχανικού των Ανατολικών Σιδηροδρόμων και ιδρυτή της κοινότητας Ludwig Jolas.

Έμποροι

O John William Rudolf Campbell γεννήθηκε στο Αμβούργο στις 21.9. 1877. Το 1904 πήγε στη Θεσσαλονίκη, όπου ανέλαβε το γραφείο της Γερμανικής Γραμμής Λεβάντε (DLL), η οποία είχε ήδη ιδρυθεί από τον αδελφό του Κάρολο το 1887. Την ανέπτυξε σε μια από τις κορυφαίες εμπορικές εταιρείες της πόλης. Ο ανιψιός του Hans Heitmänn το διηύθυνε μέχρι το 1944. Ο John Campbell πέθανε στις 31.10. 1909 από τις συνέπειες μιας νόσου της γρίπης.

Ο **Otto Trümpler** γεννήθηκε την 1.6.1858 στην Ελβετία και ήταν ιδρυτικό μέλος της γερμανικής προτεσταντικής κοινότητας στη Σαλονίκη. Πέθανε στις 30.4.1903 ως αποτέλεσμα της απόπειρας δολοφονίας από τους Βούλγαρους αγωνιστές της ελευθερίας γύρω από τον Ιορδάνη Ποπιορντάνοφ, κατά την οποία καταστράφηκε το κτίριο της Οθωμανικής Τράπεζας. Η δύναμη της έκρηξης προκάλεσε επίσης την κατάρρευση τμημάτων του ξενοδοχείου Colombo και της γειτονικής γερμανικής λέσχης. Ο Trümpler βρέθηκε ληστευμένος κάτω από τα ερείπια την επόμενη ημέρα.

O Fridolin Beglinger, (29.04.1871 - 06.03.1891) άλλος ένας Ελβετός έμπορος που, όπως και ο Fridolin Jenny, καταγόταν επίσης από το Glarus. Ο Beglinger ήταν μόλις 20 ετών.

O Georg Heinrich Herren, γεννήθηκε στις 7 Ιουνίου 1805 στο Αμβούργο και πέθανε στις 23.9.1862 στη Θεσσαλονίκη. Η επιγραφή στην ταφόπλακα του γράφει:

Μια πιστή γερμανική καρδιά, η οποία μετά τους αγώνες του Μάη του 1849 (ίσως εννοώντας την εξέγερση του Μάη της Δρέσδης στις 3-9 Μαΐου 1849) βρήκε άσυλο και μια νέα πατρίδα στην Ελβετία. Τον έκλαψε η σύζυγος και τα 12 παιδιά του.

O Johann Kill (20.09.1850 - 21.11.1916) καταγόταν από το Oberboihingen της Βυρτεμβέργης και ήταν σιδεράς. Είχε το εργαστήριο και το σπίτι του στην πλινθοκεραμοποιία Allatini. Το πλινθοκεραμοποιείο βρισκόταν μεταξύ των οδών Ιταλίας (28 Οκτωβρίου) και Μάρκου Μπότσαρη και των οδών Δελφών και Βασ. Οίγας. Πέθανε ως αποτέλεσμα χειρουργικής επέμβασης στο γόνατο.

Katharina Kill (29.07.1902 - 03.07.1917) ήταν κόρη του Johann Kill και πέθανε από δηλητηρίαση του αίματος που δεν είχε αναγνωριστεί.

Christian Kill (23.12.1853 - 29.01.1895) Ο Christian ήταν αρτοποιός και καταγόταν από το Oberboihingen όπως και ο αδελφός του Johann. Ως αρτοποιός ήταν σημαντικός για τους γερμανόφωνους κατοίκους της περιοχής, καθώς μπορούσαν επιτέλους να προμηθευτούν το ψωμί που είχαν συνηθίσει από την πατρίδα τους. Το γερμανικό αρτοποιείο συνέχισε να υπάρχει τουλάχιστον μέχρι το 1925.

H Friederike Kill (12.11.1851 - 01.11.1882) ήταν η πρώτη σύζυγος του Christian Kill.

H Caroline Vittoria Routh, το γένος Wegener, γεννήθηκε στις 23.2. 1816 στο Lambeth του Λονδίνου και παντρεύτηκε τον Richard Routh (*20.1.1809 στην Κωνσταντινούπολη +26.6.1867 στη Βιέννη) στις 15.2. 1831. Ο πατέρας της Samuel Wegener ήταν γραμματέας της ένωσης του "ανατολικού φαρμακείου για τη φροντίδα των φτωχών και των εγκύων γυναικών στα σπίτια τους" που ιδρύθηκε το 1762 το 1812.

Είχε 13 παιδιά, ένα από τα οποία ήταν ο **August Routh**, ο οποίος το 1873, ως τότε διευθυντής της Οθωμανικής Τράπεζας, ανέλαβε επίσης το υποκατάστημα της Phoenix Insurance στη Θεσσαλονίκη. Ήταν παντρεμένος με την Alexandrine de Lusignan, απόγονο του πρώτου βασιλιά της Κύπρου, Guido de Lusignan. Ο August Routh πέθανε στις 9 Ιανουαρίου 1892 και είναι θαμμένος δίπλα στη μητέρα του στο Προτεσταντικό Νεκροταφείο.

Martha Maulwurf (1898 - 1973), ήταν ανιψιά του εμπόρου Edmund Maulwurf (1859 - 08.02.1915), ο οποίος ως πρόεδρος της Αυστροουγγρικής Εταιρείας Βοήθειας χρηματοδότησε δωρεάν θέσεις για αυστριακά παιδιά στη Γερμανική Σχολή της Θεσσαλονίκης. Ήταν γιος του Ούγγρου εμπόρου Lazar Maulwurf (1824 - 1890) και μέλος του διοικητικού συμβουλίου και ελεγκτής της Banque de Salonique 1911-1914. Από τα παιδιά του Lazar, άλλοι έμποροι ζούσαν στη Σαλονίκη, όπως ο Isidor (1860 - 1909) και ο Bernhard, ο οποίος γεννήθηκε επίσης εδώ το 1864 και θάφτηκε στο Ισραηλιτικό νεκροταφείο της Βιέννης στις 29 Ιουνίου. Φαίνεται λοιπόν ότι επρόκειτο για εβραϊκή οικογένεια, γεγονός που υποστηρίζεται και από το γεγονός ότι ο γιος Julius, γεννημένος το 1878, δολοφονήθηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Jasenovac/Κροατία το 1942.

H Paula Josephine Vock (17.01.1884 - 19.03.1890) ήταν η μεγαλύτερη κόρη του εμπόρου και ιδρυτή της κοινότητας Emil Vock. Πέθανε από μηνιγγίτιδα, την οποία η οικογένεια απέδωσε τότε στην "πρώιμη πνευματική άσκηση" του κοριτσιού. Μπορούσε να κεντάει σε stramin σε ηλικία 4 ετών και πήγε στο σχολείο σε ηλικία 5 ετών. Για να μην ξανακάνει αυτό το "λάθος", η αδελφή της η Else δεν ξεκίνησε το σχολείο μέχρι τα 7 της χρόνια.

Bertha Modiano, το γένος Adam-Pritt (1875-1949)

Ήταν Γερμανίδα και παντρεμένη με τον Dario Modiano (1873-1938), γιο του Daniel Modiano (1801-1872) και της συζύγου του Regina Arditti (1818-1890). Ο Ντάριο ήταν ο μοναχογιός τους. Έγινε, αν και ανάπηρος (δεν είναι γνωστό τι είδους αναπηρία είχε), γνωστός δικηγόρος. Η υπόλοιπη οικογένεια δεν ήταν ιδιαίτερα ενθουσιασμένη με τον γάμο του με τη Γερμανίδα Bertha Adam-Pritt και η ίδια έτεινε να τον αποφεύγει, ιδίως μετά την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία στη Γερμανία.

Ο γιος τους Ελίο, ο οποίος έγινε επιτυχημένος επιχειρηματίας στην Αθήνα, απέρριψε αυτή τη στάση και ελαχιστοποίησε τις επαφές του με την υπόλοιπη οικογένεια. Ο Ελίο, ένας ψηλός και όμορφος κύριος, παντρεύτηκε τη Βασιλική Ζαπάντη. Είχαν μια κόρη, τη Νικόλ, η οποία παντρεύτηκε και ανέλαβε την επιχείρηση εισαγωγής ιατρικού εξοπλισμού του πατέρα της στην Αθήνα. Ο Ελίο πέθανε το 1985 σε ηλικία 83 ετών. Η αδελφή του Anne παντρεύτηκε τον Scialom Pessah, οδοντίατρο στη Θεσσαλονίκη.

O Cecil J. Cummings, είχε δοκιμάσει τις δυνάμεις του στη γεωργία στην Ελλάδα, αλλά αργότερα εργάστηκε ως πράκτορας για μια ναυτιλιακή εταιρεία. Αφού παντρεύτηκε τη Sarah Macintosh Tappoch, είχαν πάει στη Θεσσαλονίκη. Η κόρη του ήταν η Άννα ΜακΦέρσον Κάμινγκς, αποκαλούμενη Νίνα, που γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 6 Ιανουαρίου 1881, η μεγαλύτερη από τις τρεις κόρες της. Τα κορίτσια μιλούσαν ελληνικά και διδάσκονταν από τη μητέρα τους στο σπίτι τους στο όρος Πήλιο πάνω από τον κόλπο του Βόλου. Μετά το θάνατο του πατέρα τους το 1894, η οικογένεια επέστρεψε στο Αμπερντίν της Σκωτίας. Η Nina de Garis Davies (* 6 Ιανουαρίου 1881 στη Θεσσαλονίκη, Ελλάδα † 21 Απριλίου 1965 στην Οξφόρδη, Ηνωμένο Βασίλειο), (επίσης υπογεγραμμένη ως Nina C. και Nina Macpherson), όπως ήταν γνωστή μετά το γάμο της, ήταν Βρετανίδα ζωγράφος. Αντέγραψε τις τοιχογραφίες στους ιδιωτικούς αιγυπτιακούς τάφους των ευγενών στη Δυτική Θήβα.

Άνθρωποι που διαμόρφωσαν την Ευαγγελική Σύνοδο της Γερμανίας στη μεταπολεμική περίοδο

Βέρα Παπαηλιάκη, το γένος Freiin von Stein (15.10.1887 - 14.06.1964)

Ήταν η κατά 15 χρόνια μικρότερη αδελφή της Ety HadjiLazaro. Γεννήθηκε στις 15 Οκτωβρίου 1887 στο Völkershausen. Το 1910, η Βέρα επισκέφθηκε για πρώτη φορά την αδελφή της στη Σαλονίκη και αμέσως ερωτεύτηκε την πόλη. - Κατόπιν αιτήματος της βασίλισσας Όλγας, ήρθε ως βοηθός νοσοκόμας κατά τη διάρκεια των βαλκανικών πολέμων και παρείχε νοσηλευτική φροντίδα στα νοσοκομεία, η οποία εκτιμήθηκε πολύ από γιατρούς και ασθενείς, για την οποία έλαβε μετάλλιο από την Ελληνίδα βασίλισσα.

Αφού εκπαιδεύτηκε ως νοσοκόμα και σπούδασε οικονομικά, γνώρισε τον Έλληνα δικηγόρο Δρ Γεώργιο Μ. Παπαηλιάκη κατά τη διάρκεια μιας επίσκεψης στην αδελφή της στη Θεσσαλονίκη και τον παντρεύτηκε στη Βιέννη το 1933. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ασχολήθηκε με τα κοινά και τον Ερυθρό Σταυρό, για τον οποίο της απονεμήθηκε το παράσημο του Ερυθρού Σταυρού από τον Έλληνα Υπουργό Εσωτερικών, Στράτο, στις 28 Οκτωβρίου 1954.

Kurt Graf von Posadowsky-Wehner (09.10.1903 - 13.03.1996)

Ο "Κόμης" ή "ο Κόμης μας", όπως τον αποκαλούσαν αργότερα με αγάπη, ήταν κοσμοπολίτης με την καλύτερη έννοια του όρου. Μετά το πρώτο του πτυχίο νομικής, σπούδασε λατινογενείς γλώσσες και λογοτεχνία, γερμανικές σπουδές και ιστορία της τέχνης. Το 1935 εντάχθηκε στη Γερμανική Ακαδημία (Ακαδημία για την επιστημονική έρευνα και την καλλιέργεια της γερμανικής γλώσσας στο εξωτερικό), από την οποία προέκυψε το Ινστιτούτο Γκαίτε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ήταν επίσης αυτός που ανέλαβε το 1955 να ιδρύσει ένα δεύτερο Ινστιτούτο Γκαίτε στην Ελλάδα, στη Θεσσαλονίκη, του οποίου παρέμεινε διευθυντής μέχρι το 1968. Την επόμενη χρονιά συνόδευσε την ανασυγκρότηση της Γερμανικής Σχολής Θεσσαλονίκης (DST). Για 20 χρόνια ήταν μέλος του σχολικού συμβουλίου.

Τα τελευταία 20 χρόνια της ζωής του, η Ευαγγελική Εκκλησία ήταν το μέρος όπου μπορούσε να συνεχίσει να εργάζεται: Εξελέγη στο εκκλησιαστικό συμβούλιο της ενορίας και ήταν πρόεδρος του για πολλά χρόνια.

Μετά την ταφή του αιδεσιμότατου Maynard στις 14.9.1849, σχεδόν 700 άνθρωποι έχουν αναπαυθεί μέσα σε σχεδόν 200 χρόνια μέχρι σήμερα. Από τους περισσότερους από αυτούς δεν έχουν απομείνει ίχνη στο νεκροταφείο.

Όταν οι συγγενείς των νεκρών επέστρεφαν στις πατρίδες τους ή κανείς δεν ζούσε πια στη Σαλονίκη, οι τάφοι δεν συντηρούνταν πλέον και αργότερα επαναταφίζονταν.

Οι επιτύμβιες στήλες αυτών των τάφων αφαιρούνταν και όχι σπάνια επεξεργάζονταν και ξαναγράφονταν, προκειμένου να μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν ξανά. Οι ταφόπλακες και οι πλάκες ήταν ακριβές. Απλοί ξύλινοι σταυροί θα έχουν στηθεί στους τάφους των φτωχότερων ανθρώπων. Κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, αρκετοί τάφοι είχαν ήδη καταστραφεί και είχαν αφαιρεθεί επιτύμβιες στήλες που δεν μπορούσαν να βρεθούν ξανά μέχρι σήμερα.

Με την πάροδο των ετών, οι καταιγίδες και τα επακόλουθα ορμητικά νερά προκάλεσαν επανειλημμένα την κατάρρευση του οριοθετικού τοίχου του αρμενικού νεκροταφείου πάνω από το νεκροταφείο. Η καταστροφή και η καταστροφή των τάφων σε αυτό το τμήμα του νεκροταφείου ήταν το αποτέλεσμα.

Οι επιγραφές στις υπόλοιπες επιτύμβιες στήλες εκφράζουν πάντα την ίδια ευχή για απαλή και αιώνια ανάπαυση στο Θεό και επανένωση στη βασιλεία του Θεού.

"Ένας άγγελος σας άπλωσε το χέρι του και σας οδήγησε σε μια καλύτερη γη".

Επιγραφή στον τάφο της μικρής Luise Jolas!

Συμμετέχουμε στην επιγραφή στον τάφο του Fridolin Beginger.

"Αναπαύσου απαλά, πιστή ψυχή, στην ιερή ανάπαυση του Θεού,

Ο άγγελος της ειρήνης έκλεισε τα κουρασμένα σου μάτια.

Και όσοι έχουν χτυπηθεί στην καρδιά στέκονται γύρω από τον σιωπηλό τάφο σου,

Εξακολουθούμε να έχουμε πίστη και ελπίδα για μια ευλογημένη επανένωση".

Κειμενο: Ingrid Ripka

Κατάσταση 26.09.2022